

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות...? מדוע כל כך חשוב לשאול?

פסחים קט"ז עמוד א'

5 תנו רבנן: חכם בנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל לעצמו ואפילו שני תלמידי חכמים שידעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות...

שו"ע או"ח תע"ג

(ז) מוזגין לו מיד כוס שני כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קודם סעודה? ואם אין חכמה בבן אביו מלמדו, אם אין לו בן אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה לזה מה נשתנה וכו' (וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים) (מהרי"ל)...

תרגום

שבת ל עמוד א'

<p>20 שאלו שאלה זו לפני רבי תנחום שגר בעיר נוי: האם מותר לכבות נר דולק מפני חולה שיש בו סכנה בשבת? פתח רבי תנחום בדברי הגדה ואמר: אתה שלמה, איה חכמתך? איה הלכה תבונתך? לא דיך שדבריך סותרים את דברי דוד אביך, אלא שדבריך סותרים זה את זה? דוד אביך אמר: "לא המתים יהללו יה" ואת אמרת: "ושבח אני את המתים שכבר מתו" וחזרת ואמרת: "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת"</p>	<p>15 שאל שאילה זו לעילא מרבי תנחום דמן נוי: מהו לכבות בוצינא דנורא מקמי באישא בשבתא? פתח ואמר: אנת שלמה אן חכמתך אן סוכלתנותך לא דיך שדבריך סותרין דברי דוד אביך אלא שדבריך סותרין זה את זה? דוד אביך אמר: "לא המתים יהללו יה" ואת אמרת: "ושבח אני את המתים שכבר מתו" וחזרת ואמרת: "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת"</p>
<p>25 יח"ו ואת אמרת (בתהילים): "לא המתים יהללו יה" ואת אמרת (בקהלת): "ושבח אני את המתים שכבר מתו" וחזרת ואמרת: "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת"</p>	

עין אי"ה שם, פסקה ל"ג

30 **המעשה והמחשבה העיונית כשהם נערכים זה לעומת זה, יחשב המעשה בערך קרוב ונמוך והעיון הבא על ידו בערך רחוק נשגב ומתעלה.** מתוך התשובה ניכר ששאלה זו נשאלה לא רק מצד המעשה שבה, כ"א מצד ההערכה העיונית שראוי להתעורר מצדה על כלל ערך החיים האנושיים, שהוא יותר מרומם ורחוק מגוף המעשה הפשוט הקרוב לו לאדם. ע"כ מתוארת שאלה זו ששאלה לעילא, **בערך עליוני משאלות השכיחות הנדרשות רק לענין המעשה שלהן הקרוב, כדי שיהיה מקום לרגש לשוטט בדברים הגיוניים כלליים לא שאלו על כלל מציאות חילול שבת במקום סכנה, כ"א על פרט דכיבוי נר מפני ההערה ההרגשית שיש בזה, שמזה ידענו שראוי לנו להשתמש בכל ענין שמזדמן לנו להוציא אל הפועל רגשות טובים, ודברי שכל הצפונים בעומק הנפש, שעל ידם יאירו ענינים מאורה של תורה. ...**

עין אי"ה שם, פסקה ל"ד

40 **הפלטג הערת התמיהה הבאה לפני הגלות אור החכמה בענינים עמוקים, הוא דבר מועיל מאד להיות הרושם שבא מאור החכמה מחוקק אח"כ בנפש בכל כחו.** וזה יהיה לנו לאור על הערך של הענינים הסבוכים הבאים מצד סידור ההנהגה והדיעות המשובשות והשיטות הרעות שמתגברות בעולם להאפיל ולהקדיר את אור האמת, כי הוא מתוקן מראש כדי להרשים יפה בערכו את האמת של אור ד' כשיתגלה במועדו. **שלפי אותה התגבורת שחקקה בנפש ההתרגשות של הפליאה שבאה בסערה ובהתנגשות עצומה, כן יותר יורגש בזהק זיו האמת.** מובן הדבר שלדרוש פרטי, שהוא קטן בערכו וכלא נחשב לעומת כללות האורה העתידה להתגלות במלאת אור ד' את כל העולם, די התעוררות קלה של התנגדות היוצאת מפי מעיר בתור שאלה ותמיהה, **אבל לגודל הערך של האור הגדול, אור הדעת את ד' שצריך שיתפשט יפה בעתיד, צריך שיהי' רושם התמיהה לפי ערך זה בא בכח גדול,** עד שלשלימות רישומו צריך שיצא מנפשות כאלו שאינם מוצאים בנפשם שום התנגדות לכח התנגדותם, ובחוצפא גדולה יתנשאו לסדר את ערכי המבוכה. **וזהו צד הטוב שיצא באחרית הימים דוקא מאותם החצופים שהתאמצו בכל עז לכסות ולהאפיל את האור האלהי,** "כל פעל ד' למענהו וגם רשע ליום רעה". **ונהנה יש חכם עיוני, שאין דרכי חכמתו משפיעים למעשה,** הוא אם יהיו לפעמים דבריו סותרים זא"ז אין כ"כ הפסד. **אבל מי שהוא ג"כ חכם מעשי** שע"פ חכמתו צריכה הנהגה בכלל להיות נסדרת, הוא אם יהיו בדבריו ושטתו דרכים של הפכים וסתירות, אין קץ לכל הרעה המעשית שתצא מזה. ע"כ אנת שלמה מלכא, שחכמתך היא חכמה משפיעה להנהגה, היא מחוייבת ביותר שתהיה משוכללת ערוכה באין קרעים וסתירות. ומצד החכמה המקובלת שהיא חכמתך, אין ראוי שתמצא בהם סתירה לדברי דוד אביך. ומצד הסוכלתנות, שהיא התבונה הבאה מקירות לב עצמך, אין ראוי שיהיו דבריך סותרים זא"ז. רק חותם התמימות והשכלול, ההתאמה והאחדות, ראוי שימצא בהם, כי רק באופן כזה תראה האמת האחדותית.